

koncertmesteri állást, eljöttem a meghallgatásra. S ennek már két évtizede...

– *Nem unalmas a négyszázadik Bohémélet vagy a háromszázadik Tosca?*

– Nemrégiben Japánban vendégszerepeltünk a dalszínház társulatával, s egy hónap alatt huszonegy Pillangó-előadáson játszottunk. Ekkor aggódtam kicsit, hogy a végére meg fogjuk unni, de még így sem sikerült, mert – a más-más szólistáknak, helyszíneknek köszönhetően – mindegyik előadás eltért a többitől, mindegyiknek megvolt a maga különlegessége, izgalma. S persze koncertmesterként játszani is más, mint amikor az ember a tuttiban ül, más a felelősség, intenzív koncentrációt igényel a feladat, így nem lehet belefáradni... Azért igyekszem az új darabokban is benne lenni, nagyon élveztem például a Kisvárosi Lady Macbethet, a Jenufát vagy a Hófehérkét, akárcsak most A gólyakalifát. Rengeteget számít egyébként az is, hogy a nagyzenekari munka mellett gordonkaművész férjemmel és Irina Ivanickaja zongoraművésznővel már huszonöt esztendeje muzsikálunk a Bartos Trióban, és több le-

mezfelvételünk is született. A jubileumot egy különleges koncerttel szeretnénk megünnepelni, de előtte még, augusztus végén, Genfben adunk egy hangversenyt. Nagyon szeretek kamarázni, s ilyen izgalmas kalandok számomra a szólista fellépések is. Azt pedig rettentően sajnálom, hogy a Székely Bertalan termi kamarakonzert-sorozat, a „Királyi Zeneterem” pénzhiány miatt szünetel... pedig ez volt a rendszerváltás utáni első, zenekari művészeket bemutató koncertsorozat. A klasszikus muzsika mellett egyébként a könnyűzenét is szeretem, számomra kikapcsolódást jelent, szívesen – és régebben elég gyakran – játszottam ilyen darabokat. Nem tudok különbséget tenni, bármit adok is elő, azt igyekszem a lehető legjobban csinálni. Mindegy, hogy hol van a koncert helyszíne, és mi szerepel a műsorában. A zene, a hegedülés az életem...

– *Sosem vonzotta a szólista-karrier?*

– Már a tanulóéveim alatt sokszor léptem koncertdobogóra Szentpéterváron és Moszkvában, s később is rendszeresen szerepeltem, de nem vonzott igazán ez az életforma. Ha ugyanis a szólistaságot választja

az ember, akkor minden energiáját erre kell áldoznia, számomra pedig nagyon fontos a család. Az együttes muzsikálást szeretem igazán, akkor ugyanis sokkal többféle zenét lehet játszani... Az eltelt évtizedek alatt rengeteg mindenben kipróbáltam magam, szólóztam, trióztam, kamaráztam, más együttesekkel is koncerteztem, s mindez boldoggá tesz. Akárcsak a családom, amely ugyanilyen lényeges számomra. Fiúink, aki most érettségizik, hegedül, készül a zeneakadémiai felvételre, de emellett saját együttesében – amellyel rendszeresen koncerteznek is – basszusgitározik. Valószínűleg tőlem örökölte ezt a nyitottságot a zenei műfajok iránt... Többször trióztam már velem és Csabával is. A lányunk pedig 11 éves, szintén művészeti pályára készül, s bár ma már nem muzsikál, de tanult zongorázni, zeneszerető ember lesz belőle. Szóval, jól döntöttem. A koncertmesteri feladat is számos kihívást tartogat még, hiszen az embernek minden este a lehető leg-tökéletesebb teljesítményre kell törekednie, nem könnyű ugyanis a zenekari árokból felhangzó szólóval rabul ejteni a közönséget...
R. Zs.

Birminghami kis színes

A Brit Zenekarok Szövetsége 20. kongresszusáról

Mire e sorok megjelennek, a Művészetek Palotája falai között már lezajlott az a konferencia, amelyet március idusán az intézmény megnyitásának tiszteletére az új helyszínen történő közönségszervezés, a programszervezés, a finanszírozás és a nemzetközi trendek témájában rendeznek kilenc ország szakembereinek részvételével. Az a korábbi esemény, amelyről Kovács Gézáttól, a Nemzeti Filharmonikusok igazgatójától kaptuk az alábbi beszámolót, ha tetszik, ennek egyik külföldi előzménye, s a felületes olvasó akár úgy is értékelhetné, brit belügy. A cikk tartalma azonban arra figyelmeztet: mindaz, amit a kongresszus magyar résztvevője Birminghamban tapasztalt, számunkra is megszívlelendő, hiszen közvetve rólunk, a magyar zenekultúra feladatairól és lehetőségeiről is szól. (– A szerk.)

Valljuk be, olykor nehezen szabadulunk rögzült emlékeinktől, előítéleteinktől. Ha azt mondjuk: Birmingham, gyakran a szürke, szmogos, 19. századi iparváros jut eszünkbe, melyet a kor híres gondolkodója az angol munkásosztály helyzetének tanulmányozása

céljából látogatott meg annak idején, és bizony lesújtó képet festett róla. Ha azt mondjuk: 20. kongresszus, sokunknak az a bizonyos moszkvai jut eszébe, ahol a kopasz vezér a bajuszosról mondott ezt-azt.

Ehhez képest ma Birmingham egy kristálytisza levegőjű, minden tekintetben színes világváros, mely az utóbbi évtizedekben példamutató módon vált csúf varangyból délceg királyfivá, és bizony a művészet csókja varázsoltta Európa egyik kulturális fővárosává. A Brit Zenekarok Szövetsége – angol rövidítéssel ABO – pedig a világ egyik legjobban működő szakmai szervezete, mely a jól ismert brit recept szerint a hagyomány, az innováció és a demokrácia megfelelő arányú elegyével szolgálja a szigetország zenei életének alapját alkotó, nem egy esetben legendás zenekarokat.

Mielőtt sorra vennénk az ABO konferenciájának legfőbb és igen izgalmas témaköreit, vessünk egy pillantást a vendéglátó városra. Megéri. A valaha volt üzemek nagy részét átalakították műtermekké, galériákká, könyvtárakká, szállodákká. A várost átszelő csatorna vizét megtisztították, benne vígan lubickol-

nak a vadkacsák, a hattyúk, és a part menti járókelőkkel együtt bámulják meg a kikötni készülő, továbbálló vagy épp ott rostokoló tiritarka lakóhajókat. A fehér és színes bőrű lakosok tömege hömpölyög a széles bevásárló utcán, a jobbnál jobb éttermek, kocsmák során.

Vagy jegyért áll sorba a Symphony Hall pénztárában az ő zenekaruk, a City of Birmingham Symphony Orchestra – vagyis a CBSO – koncertjére. Merthogy e kettőre különösen büszkék: a világ egyik legjobbnak tartott koncerttermére és a világ egyik legjobbnak tartott zenekarára. Tudják, hogy az előítéletek gettójából való kitörésük e két kincsüknek különösen köszönhető. Még az EU-t is képesek voltak huncutul becsapni, amikor kongresszusi központ építésére kaptak Brüsszelből pályázati pénzt, és ők – az ég bocsássa meg bűnüket! – a városházától nem messze, a városi színház tőszomszédságában koncerttermet építettek. (Ha a kiváló terem akusztikus mérnökének neve itthon is ismerősen cseng, az nem véletlen: Russell Johnson, a New York-i ARTEC vezetője tervezte a mi új Nemzeti Hangversenytermünk akusztikáját is...)

És ha már volt világra szóló koncertterem, lett ahhoz méltó zenekar is. Azt azóta *sírré* és a Berlini Filharmonikusok főzeneigazgatójává avanszált, ám akkor még csak huszonéves, bongyor hajjú Simon Rattle addig csak punk zenét hallgató diákokat, Enigma-variációkon szocializált korosabbakat, többnyire Ravi Shankart hallgató indiai bevándorlókat, koncertterem környékére sem járó fociszurkolókat csábított be az új terembe, hogy ott – *horribile dictu!* – kortárs zenét játsszon nekik a város megújult zenekarával. Sikerült: ottjártamkor például a méltó utód, *Sakari Oramo* vezényletével egy átlagos szombat esti koncert teltházat vonzott egy itthon még mindig meglehetősen bátornak tűnő műsorral. Bernstein Chichesteri Zsol-tárait egy Dutilleux-mű, a *Correspondences* itteni ősbemutatója követte – a 89 éves szerző jelenlétében –, majd egy helyi ifjú szerző, Julian Anderson Khorovod című művének szintén ősbemutatójára került sor. Sibelius 5. szimfóniája volt hivatott a koncert végén a frissen hallott és mindkét esetben lelkes tapssal jutalmazott kortárs művek megemésztését elősegíteni.

A Brit Zenekari Szövetség nem véletlenül döntött úgy, hogy itt tartja jubileumi kongresszusát. A város azt a frissességet, megújulási készséget, szimbolizálja, mely az elmúlt évtizedekben az ABO-t is megkerülhetetlen szervezetté emelte. A kongresszus három napja alatt huszonöt témakört jártak körül a plenáris és nem egyszer párhuzamos szekcióüléseken. Az egyes témakörök bölcs arányban mutattak a távolabbi jövőbe a koncertezés, a zene társadalmi helyzetének távlatait kutatva, illetve szolgáltak praktikus ismeretekkel, ötletekkel, információkkal.

Irigylésre méltó civil kurázi és politikai kultúra létezését bizonyította már a nyitóülés is. *Michael Henson*, az ABO soros elnöke és Russell Jones, az ABO igazgatója mellett ott ült a háromszáz fős hallgatóságtól karnyújtásnyira a szónokok asztalánál többek között *Sir Michael Lyons*, a CBSO elnöke, *Edward Gregson*, a Brit Konzervatóriumok szervezetének elnöke, *Tony Hall*, a Royal Opera főigazgatója, valamint két parlamenti képviselő is. *Hugo Swire* a konzervatívok árnyék-kormányának, míg *Hon Estelle Morris* a jelenlegi kormánynak művészeti minisztere. Számomra már az is meglepetés volt, hogy a művészetek miniszterének külön bársonyszéket adnak egy kormányban, és hogy e két politikai kötelességének érezte egy zenekari szövetség kongresszusán való részvételt, de az még inkább meglepett, hogy az ellenzéki politikai hiába udvarolta körül a jelenlét-

ket, ígérve szépet-jót, ha majd kormánya kerülnek, hiába szapult a jelenlegi kormányt, csak udvarias taps volt jutalma. Mrs. Morris szenvedélyes, személyes hangú felszólalása sem aratott volna talán ekkora sikert, ha a más tekintetben sokat szidott Blair-kormányzat nem tett volna annyit a brit művészeti élet állami és egyéb támogatásának növeléséért, illetve ha a jelenlétük emlékeiben nem élne még mindig oly élesen a Thatcher-és Major-kormányzat alatt elszenvedett megnyirbálások néhány nehéz éve.

A kongresszus közvetlen, barátságos, könnyed hangulatához mérve meglehetősen komoly kérdésekről esett szó. *Douglas W. Kinzey*, az amerikai Közönségstratégiák a Művészetben Rt. Elnöke s egyben a Pittsburgi Szimfonikusok marketingigazgatója az USA-beli zenekarok megújult és sikeres marketing-gyakorlatáról tartott előadásában a vasúti menetrendekhez hasonlította azokat a műsorfüzeteket, melyek a vezető karmester artisztikus fotójával a címlapon a már amúgy is motivált és értelemszerűen egyre fogyó közönséget tájékoztatják arról, mikor, „melyik vágányról” melyik szimfónia indul. Ehelyett azt javasolja, minden egyes koncertet tegyünk különlegessé, eseményé, hogy azok érdeklődését is felkeltsük, akiknek eszük ágában sem lenne hangversenyekre eljönni. *Jodi Myers*, a Royal Festival Hall most leköszönő művészeti igazgatója és *Cathryn McDowell*, a Londoni fesztivál igazgatója is ott volt azon az ülésen, ahol arról a régi kérdéstről vitáztak, kit kell szidni, ha a koncertterem kong az ürességtől: a marketing, vagy aki a műsort kiagyalta, illetve ketjük közül ki arasson babérokat siker esetén. Természetesen az arany középút lenne a titok nyitja, de emberek között gyakran ezt a legnehezebb megtalálni. Még Angliában is.

Szó esett a holnap technológiájáról is, mely itt a küszöbön: a CD-piac összeomlásával egyidejűleg gyors, már-már ijesztő tempóban növekszik az Internetről letölthető zeneművek száma, emellett már arról is beszélhetünk, hogy készen áll az a technikai rendszer, melynek segítségével a repülőgépeken használatos hitelkártyás telefonhoz hasonlóan rövid időn belül a koncertteremben is rögzíthetjük mobiltelefonunkra az elhangzó műveket – hifi minőségben.

A pozitív és praktikus gondolkodás iskolapéldájaként éltem meg azt a szekcióülést, ahová előadóként meghívtak. A közismerten euroszeptikus britek a kibővült uniós kapcsolatok címét adták a tárgyalandó témakörnek: *Kovácsoljunk tőkét a kultúrában – az EU hatása szakterületünkre.* *Geffrey Brown*,

az EU kulturális programja, az EUCLID International igazgatója és *Jean Nicholson*, a Birminghami Opera főigazgatója társaságában arról cseréltünk eszmét, hogy a szigetországban csillapodóban a bővítés kapcsán keltett pánik. Vélhetőleg a leginkább aggódók is látják: velünk, Közép-Kelet európaiakkal nem barbár vizigótok törtek a művelt nyugatra, hanem kultúrában, művészetben gazdag országok kerültek hozzájuk közelebb, új projektek és az eddiginél gyümölcsözőbb együttműködések előtt nyitva meg a kapukat, melyekhez az EU – ha mégoly bonyolult pályázati úton is – anyagi segítséget nyújt.

Itthon egyelőre csupán időzített bomba, ami a briteknél a helyi és törvényi szabályozás tárgya: a zajártalommal kapcsolatos EU-szabályozás a szimfonikus zenekarok számára átgondolásra készíti az eddigi gyakorlatot. Leegyszerűsítve: amit mi zenének hívunk, azt a törvény zajnak hívja, melyet decibelben mérve a muzsikussal a fülettől mért távolság alapján minősít elviselhetőnek vagy veszélyesnek. Márpedig ha veszélyes, akkor tenni kell valamit. Csakhogy éppen ebben nem tud megegyezni karmester, muzsikussal, zenekarigazgató, szakszervezeti vezető és munkaügyi felügyelő. Ha a koncertterem pódiumán a rézfúvósokat a vonósoktól plexifalakkal választjuk el, a karmester tiltakozik. Ha nem, akkor a szakszervezetis meg a felügyelő. Ha tudományosan kifejlesztett füldugót ajánl az igazgató, a muzsikussal tiltakozik. Nehéz úgy ez. Közben meg szól a zene.

A kongresszus záróülésén a brit zenei élet kiválóságai mellett ott volt *Clive Gillinson*, a brit zenekari szakma kimagasló egyénisége. Igazgatóságának húsz éve alatt a Londoni Szimfonikus Zenekar közel száz éves múltja talán legfényesebb periódusába ért, most pedig szomorúan, de leplezetlen büszkeséggel búcsúztatják, miután kinevezték a Carnegie Hall művészeti igazgatójának. Nos, Clive azzal vett búcsút kollégáitól, hogy megállapította: a brit zenekari élet megújult sikereinek egyik nagy titka, hogy a sok tehetséges muzsikussal, az egyre képzetesebb menedzsmentek munkájával, az ifjúság zenei nevelésében tett erőfeszítések mellett a politika és társadalom végre ismét elismerte a szimfonikus zenekarok létének és sikereinek fontosságát egy ország sikereinek sorában.

Hazafele jövet a birminghami repülőtéren utolsó angol teámat kortyolva ezek a szavak csengtek bennem, makacsul azt firtatva: vajon magyar zenekarigazgatóként mit mondana Clive Gillinson? *Kovács Géza*